

Hållbar utveckling i skolan – vi måste snabba på!

Lärande för hållbar utveckling i Sveriges kommuner
– en uppföljande kunskapsöversikt

Globalt delmål 4.7 Senast 2030 säkerställa att alla studerande får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling, bland annat genom utbildning för hållbar utveckling och hållbara livsstilar, mänskliga rättigheter, jämställdhet, främjande av en kultur av fred, icke-våld och globalt medborgarskap samt värdesättande av kulturell mångfald och kulturens bidrag till hållbar utveckling.

Naturskyddsföreningen

Förord från Naturskyddsföreningen

Världen står inför stora utmaningar men också möjligheter! Omställningen till en hållbar värld måste gå snabbare och skolans lärande för hållbar utveckling (LHU) spelar en central roll för att lyckas.

I september 2015 antog världens stats- och regeringschefer Agenda 2030 för hållbar utveckling och dess 17 globala mål i syfte att leda världen mot en hållbar och rättvis framtid. Sverige har därmed anslutit sig till den globala strategin för en hållbar utveckling. Nu pågår arbetet med att översätta de globala målen till svenskt genomförande. Den svenska läroplanen ger också sedan tidigare skolorna ett tydligt åtagande att utbilda för hållbar utveckling.

Naturskyddsföreningen har under flera år arbetat med att utveckla och främja LHU och aktivt stöttat skolor och lärare i arbetet. Ett exempel på detta är samarbetet med Malmö högskola och Malmö latinskola där syftet var att skapa en mer hållbar gymnasieskola. Ett annat exempel är Energifallet, ett utbildningsmaterial som tagits fram med finansiering av Energimyndigheten och programmet Energifallets högstadiespecial som finansieras av och genomförs i samarbete med Ikea.

2013 genomförde vi en enkätundersökning bland Sveriges kommuner i syfte att ta fram en kunskapsöversikt över hur kommunerna arbetar med LHU i skolorna. Resultatet var nedslående och visade på brister hos både staten och kommunerna.

Vi har nu följt upp undersökningen i syfte att presentera en uppdaterad nulägesbild av hur de svenska kommunerna arbetar med LHU på landets grundskolor. Därigenom visar vi också på hur arbetet med LHU i Sveriges kommuner har utvecklats under den tid som gått sedan den förra undersökningen genomfördes.

Resultatet av uppföljningen är delvis nedslående. Antagandet av de globala målen 2015 har ännu inte lett till nödvändiga förändringar inom utbildningsväsendet. Trots nationella krav för undervisningen på området har endast tre av tio kommuner en strategi för hur grundskolorna ska utveckla och förbättra arbetet med hållbar utveckling. I många kommuner har antagandet av de nya globala målen inte fått någon effekt alls i skolan. Särskilt anmärkningsvärt är att det framstår som slumpartat vilka elever som får en utbildning som genomsyras av hållbar utveckling.

Samtidigt konstaterar vi att det finns ljusglimtar. I undersökningen finns flera positiva exempel på hur kommuner och skolor arbetar med LHU. Det finns också en kommunal efterfrågan på stöd och statliga insatser för att främja LHU. I hela Sverige verkar ett flertal organisationer med projekt kring lärande för hållbar utveckling. Det är positivt, men för att nå ett brett genomslag i landets alla skolor krävs ett betydligt mer genomgripande arbete.

Vi uppmanar dem som arbetar med att utveckla arbetet med LHU; ansvariga politiker, policyaktörer, rektorer och lärare att ta till sig rapportens resultat. Om vi ska kunna hantera de stora utmaningarna som vi står inför så måste alla förstå hur vi kan möta dem. Det gör vi bland annat genom lärande för hållbar utveckling. För att nå målet om en hållbar och rättvis värld måste vi snabbt ge hållbarhetsfrågorna en central plats i den svenska skolan.

Naturskyddsföreningens rikskansli Stockholm november 2017.

Karin Lexén
Generalsekreterare
Naturskyddsföreningen

Helena Lundmark
Samordnare skolfrågor
Naturskyddsföreningen

Förord från Swedesd

Arbetet med lärande för hållbar utveckling (LHU) kan sägas ha fått vind i seglet de senaste åren. Den svenska regeringen underströk under Nagoyakonferensen 2014, som avslutade FN:s dekad för utbildning för hållbar utveckling, betydelsen av fortsatt arbete med LHU och vikten av att länder, inklusive Sverige, tar fram handlingsplaner för att stödja och uppmuntra det fortsatta arbetet med LHU.¹ De nya globala hållbarhetsmålen har också bidragit till att utbildning och lärande fått en än mer central roll för att uppnå hållbar utveckling. Många av oss som arbetar med LHU har upplevt ett större intresse för LHU mot bakgrund av de globala målen och Sveriges arbete med Agenda 2030.

I skrivande stund väntar vi som arbetar med LHU på en övergripande strategi och handlingsplan för arbetet med Agenda 2030 i Sverige. Det finns indikatorer, så som Agenda 2030-delegationens underlag till en nationell handlingsplan, som påpekar att arbetet med LHU behövs lyftas som en central del av utbildningsrelaterade insatser i arbetet med Agenda 2030.² Många av oss, Agenda 2030-delegationen inkluderade, är eniga om att arbetet med LHU behöver stärkas och utvecklas för att få större inflytande i skolan och samhällsutvecklingen.³ Emellertid, för att veta hur arbetet med LHU kan stärkas och hur olika aktörer i skolan kan stödjas, behövs en tydligare bild av hur man idag arbetar med LHU i skolan och vilka former av stöd aktörer i skolan behöver.

Denna rapport, som har tagits fram av Naturskyddsföreningen, utgör ett viktigt bidrag till just kunskapsläget. Den kartlägger på ett nyanserat sätt kommunernas arbete med LHU samt vilka former av stöd kommunerna anser sig behöva för att utveckla sitt arbete med LHU. Rapporten visar bland annat att övergripande mål och strategier för arbetet med LHU spelar en viktig riktningsgivande roll och att statligt stöd för att uppnå mål och strategier efterfrågas. Detta bekräftas också i Agenda 2030-delegationens nulägesbeskrivning och i en rapport av Håll Sverige Rent från mars 2017, där avsaknaden av stöd, särskild i form av kompetensutveckling av lärare, lyfts fram av lärarna själva.⁴ Naturskyddsföreningens rapport nyanserar denna bild genom att förtydliga att behovet av kompetensutveckling inte endast existerar i relation till hållbar utveckling som ämnesinnehåll, utan påpekar också att det finns ett uttalat behov av kompetensutvecklande insatser av de pedagogiska ansatser som levandegör det hållbarhetsrelaterade innehållet i skolan. Rapporten påminner om att Sverige behöver en folkbildningskampanj om Agenda 2030 med dess mål och innehåll. Det behövs samtidigt en förändring av hur vi arbetar med hållbarhetsmålen som en del av lärandeprocesser inte bara inom skolan utan inom hela kommunens verksamhet. Rapporten i sin helhet utgör därmed ett starkt argument för lärande för hållbar utveckling i kommunernas övergripande arbete med Agenda 2030.

Mot bakgrunden av att Sveriges ambitioner med Agenda 2030 innefattar demokratiska principer som är väl förankrade i kommuner och civilsamhället, utgör denna rapport ett viktigt bidrag. Den beskriver kommunernas arbete och behov samt identifierar konkreta områden där stöd kan ges till huvudansvariga för kommande implementering av Agenda 2030 i Sverige – det vill säga just kommunerna!

Eva Friman
Föreståndare

Stefan Bengtsson
Projektkoordinator

Swedesd, Uppsala Universitet

Swedesd, Uppsala Universitet

-
- ¹ Aida Hadzialics (dåvarande Gymnasie- och kunskapslyftsminister) tal under Nagoyakonferensen 10 Nov. 2014.
  - ² SOU Fi2016:01. I riktning mot en hållbar välfärd, Agenda 2030-delegationens nulägesbeskrivning och förslag till handlingsplan för genomförandet av Agenda 2030 för hållbar utveckling.
  - ³ Swedesd 2016. Bridging the GAP: Resultat från nationell workshop om lärande och utbildning för hållbar utveckling.
  - ⁴ Håll Sverige Rent. Lärarbarometern, mars 2017.

"Om en samhällsmedborgare ska formas och våga lita på demokratin, så måste man få jobba med det, leva det."

**Ingela Bursjö, lektor Göteborgs Stad,
UR Lärlabbet, avsnitt 9, 2017.**

Innehåll

Förord från Naturskyddsföreningen	2
Förord från Swedesd	3
Innehåll	5
1 Sammanfattning	6
2 Bakgrund	8
2.1 Ramverket Agenda 2030	8
2.2 Hållbar utveckling i lagar och förordningar	8
2.3 Centrala aktörer och initiativ för att främja LHU	10
2.4 Exempel på LHU i praktiken	11
3 Uppföljande kommunenkät om LHU	13
3.1 Genomförande av enkätundersökning	13
3.2 Enkätfrågorna	14
3.3 Kommunernas arbete med hållbar utveckling i skolorna	15
3.4 Betydelsen av nationella styrdokument och statens roll	25
3.5 Samverkan inom den kommunala organisationen	26
3.6 Stödbehov	28
4 Analys och slutsatser	29

November 2017

Omslagsfoto: UNDP Media Centre

Foto baksida: Rolf Harbom, Naturskyddsföreningen

Författare: Klara Spangenberg och Johannes Hylander, New Republic

Helena Lundmark och Agnes Vungi, Naturskyddsföreningen

Layout: Sofia Liljander

Foto inlaga: Karl Melander där inget annat anges

1 Sammanfattning

Genom antagandet av de globala målen för hållbar utveckling och Agenda 2030 är Sverige förpliktigt att arbeta med utbildning för hållbar utveckling. Med denna rapport vill Naturskyddsföreningen skapa en kunskapsöversikt om kommunernas och skolornas arbete med lärande för hållbar utveckling (LHU) riktad i första hand till ansvariga politiker, policyaktörer, rektorer och lärare. Rapporten undersöker i vilken omfattning kommuner har lokala målsättningar och fortbildningssatsningar samt hur arbetet med de globala målen i skolverksamheten ser ut. Undersökningen täcker även in frågeställningar kopplade till samarbete mellan kommunala förvaltningar samt den typ av stöd som kommunerna efterfrågar i arbetet med LHU.

Undersökningen genomfördes i juni 2017 och är en uppföljning av en liknande undersökning från 2013 som presenterats i rapporten "Hållbar utveckling i skolan – var god dröj".⁵

Det övergripande syftet med uppföljningen är att presentera en uppdaterad nulägesbild av hur de svenska kommunerna arbetar med LHU på landets grundskolor och att därigenom också visa på hur arbetet med LHU i Sveriges kommuner har utvecklats under den tid som gått sedan den förra undersökningen genomfördes. Underlaget ska fungera som ett kunskapsunderlag för dem som arbetar med att utveckla arbetet med LHU, ansvariga politiker, policyaktörer, rektorer och lärare.

Rapporten visar att:

- De statliga styrdokumenterna för grundskolan uppfattas av kommunerna som tillräckligt tydliga vad gäller mål om hållbar utveckling, men det behövs ett helhetsgrepp kring det statliga stödet till grundskolorna för att kunna uppfylla dessa mål.
- Kommunerna ger fortfarande inte grundskolorna tillräckliga förutsättningar för att arbeta med hållbar utveckling.
- LHU är en fråga som ofta involverar flera delar av den kommunala organisationen. Exakt hur samverkan ser ut varierar, men LHU är i många fall bredare än ett internt arbete inom fackförvaltning med inriktning mot utbildning.
- Kommunerna efterfrågar i första hand fortbildning om hållbarhetsfrågor ur ett ämnesövergripande perspektiv, vad gäller stöd för att utveckla kommunens arbete med hållbar utveckling.
- Det finns flera positiva exempel på hur kommuner och skolor arbetar med LHU som skulle kunna spridas brett till fler kommuner i landet.

För att stärka arbetet med hållbar utveckling i skolan föreslår Naturskyddsföreningen att:

- Regeringen följer rekommendationerna i Universitetskanslersämbetets utvärdering av lärosätenas arbete med att främja hållbar utveckling.⁶ Särskilt viktigt är att ändra i högskoleförordningen så att det blir tydligare att alla lärarstudenter bör få nödvändiga kunskaper och praktiska färdigheter inom LHU.
- Skolverket får i uppdrag att göra en genomlysning av arbetet med lärande för hållbar utveckling i landets skolor. Syftet med en sådan genomlysning är att säkerställa att Skolverkets stödinsatser motsvarar identifierade behov och utmaningar. Genomlysningen bör matchas mot övrigt nationellt utvecklingsarbete kring LHU som pågår eller ska initieras, särskilt det arbete som föreslås i rekommendationerna i Agenda 2030-delegationens delredovisning.

---

⁵ Naturskyddsföreningen 2016. Hållbar utveckling i skolan – var god dröj.

⁶ Regeringsuppdrag att utvärdera samtliga 47 svenska lärosäten och hur de främjar en hållbar utveckling enligt Högskolelagen 2006: UKÄ 2017. Universitets och högskolors arbete med att främja en hållbar utveckling, En tematisk utvärdering, del 1.

- Skolinspektionen får i uppdrag att särskilt granska arbetet med LHU i landets skolor samt att ta fram verktyg för kontinuerlig redovisning av arbetet med kvalitetssäkring som inkluderar LHU. Ansvarsutkrävande genom stärkande av Skolinspektionens roll, exempelvis genom att de skulle kunna vara mer utvecklingsfrämjande, är en faktor som rekommenderas i OECD:s granskning från 2015 av den svenska grundskolan.⁷ En utvärdering skulle kunna göras tematisk på ett urval skolor i syfte att utveckla metoder för granskning av skolornas arbete med LHU. Tillvägagångssättet kan hämtas från Universitetskanslerämbetets (UKÄ) nyligen genomförda granskning av universitets- och högskolors arbete med att främja hållbar utveckling.⁸
- Kommunerna (och i förekommande fall enskilda huvudmän) påbörjar eller fortsätter implementeringsarbetet med LHU för att ge skolor likvärdiga förutsättningar att uppfylla skollagstiftning och läroplansmål kring hållbar utveckling.
- Kommunerna inom ramen för det folkbildningsuppdrag som följer med Agenda 2030 tillhandahåller resurser och stöd för skolor för att uppfylla det globala delmålet 4.7 som handlar om utbildningens roll för en hållbar utveckling.

Vi rekommenderar kommunerna att ta del av skolmaterial och lärarfortbildningar från centrala LHU-aktörer, erfarenheter och rapporter från kommuner som har kommit långt i sitt strategiska arbete med LHU och Skolverkets nya LHU-modul som är tillgänglig från och med vårterminen 2018. Läs mer på naturskyddsforeningen.se/luh.

Foto: Carina Grave-Müller

⁷ OECD 2015. Improving Schools in Sweden: An OECD Perspective.

⁸ UKÄ:s hemsida: Tematiska utvärderingar, Hållbar utveckling.

2 Bakgrund

Detta kapitel syftar till att sätta in LHU i en bredare kontext. Genom att beskriva Agenda 2030 och hur hållbar utveckling behandlas i lagar och förordningar presenteras ett ramverk för kommunernas arbete med LHU. Genom att beskriva de centrala aktörerna och initiativen som finns för att främja LHU breddas perspektivet ytterligare. För att även ge en mer konkret beskrivning av LHU ger kapitlets sista avsnitt exempel på hur olika kommuner tar sig an arbetet med LHU i praktiken.

2.1 Ramverket Agenda 2030

Den 25 september 2015 antog världens stats- och regeringschefer 17 globala mål och Agenda 2030 för hållbar utveckling. Agenda 2030 är ett ramverk för att "...leda världen mot en hållbar och rättvis framtid."⁹ De 17 målen har också mer specifika undermål. Mål nummer fyra heter på engelska "quality education" och på svenska "god utbildning för alla". Undermål 4.7 handlar specifikt om lärande för hållbar utveckling;

*"4.7 Senast 2030 säkerställa att alla studerande får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling, bland annat genom utbildning för hållbar utveckling och hållbara livsstilar, mänskliga rättigheter, jämställdhet, främjande av en kultur av fred, icke-våld och globalt medborgarskap samt värdesättande av kulturell mångfald och kulturens bidrag till hållbar utveckling."*¹⁰

Sverige är genom antagande av målen följaktligen förpliktigt att arbeta med bland annat utbildning för hållbar utveckling. På svensk nivå är kommuner och landsting liksom alla statliga myndigheter och regeringskansliet involverade i arbetet. Engagemanget från frivilligorganisationer, näringsliv, akademi och fackliga organisationer är också avgörande.

Den 1 juni 2017 lämnade Agenda 2030-delegationen över sin delredovisning till regeringen med förslag till en handlingsplan för Sveriges genomförande av Agenda 2030. I förslaget framgår att:

*"Förskolan, grundskolan och gymnasieskolan spelar en central roll för att erbjuda barn och ungdomar en stimulerande miljö för att de ska kunna förverkliga de rättigheter och förmågor som understryks i Agenda 2030."*¹¹

2.2 Hållbar utveckling i lagar och förordningar

Svensk skola är kommunal. Detta innebär att ansvaret för att organisera och leda skolan samt för att lägga upp undervisningen ligger på den lokala nivån. Samtidigt är den statliga styrningen av skolväsendet omfattande.¹² Kommunernas arbete med att bedriva, organisera och finansiera skolverksamheten styrs i stor utsträckning av statlig reglering, inte minst i form av skollag och läroplan.

---

9 Regeringskansliets hemsida: Globala mål för hållbar utveckling.

10 Naturskyddsföreningens hemsida: Lärande för hållbar utveckling, LHU.

11 SOU Fi2016:01. I riktning mot en hållbar välfärd, Agenda 2030-delegationens nulägesbeskrivning och förslag till handlingsplan för genomförandet av Agenda 2030 för hållbar utveckling.

12 Statskontoret 2016:24. Statens styrning av kommunerna.

Den nya skollagen som gäller från 2011 (2010:800) slår fast att:

1.kap 4§ [...] *"Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarsställande individer och medborgare."*

1.kap 5§ *"Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor."*

Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.

Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet."

I läroplanen för grundskolan, Lgr11¹³, betonas LHU på ett flertal ställen. I läroplanens inledning återfinns bland annat följande formulering:

*"Genom ett miljöperspektiv får de möjligheter både att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor. Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling."*¹⁴

Vidare slår Lgr11 fast att skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola "har fått kunskaper om förutsättningarna för en god miljö och en hållbar utveckling" samt "har fått kunskaper om och förståelse för den egna livsstilens betydelse för hälsan, miljön och samhället"¹⁵

Även i lärarutbildningarna finns ett ansvar för lärande om hållbar utveckling. I Högskoleförordningens Bilaga 2 – Examensordning stadgas de övergripande målen rörande kunskaper och färdigheter för samtliga lärarutbildningar. För exempelvis förskollärare står i dag angående värderingsförmåga och förhållningssätt att de ska:

*"visa förmåga att i det pedagogiska arbetet göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter enligt barnkonventionen, samt en hållbar utveckling."*¹⁶

---

13 Läroplanen 2011 har reviderats med skrivningar om digital kompetens. Läsåret 2017/2018 är det möjligt att följa den nya eller den gamla läroplanen.

14 Skolverket 2011. Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.

15 Samma som föregående.

16 Högskoleförordningen, Bilaga 2 – Examensordning.

2.3 Centrala aktörer och initiativ för att främja LHU

Arbetet med att utveckla och främja LHU på ett nationellt och internationellt plan sker inom ramen för flera myndigheter och aktörer:

Skolverket – lanserar LHU-moduler under vårterminen 2018 inom ramen för de nationella skolutvecklingsprogrammen.

UNESCO – FN:s organ för utbildning, vetenskap och kultur. UNESCO är det FN-organ som har det övergripande ansvaret för arbetet med hållbar utveckling.

Svenska Unesco-rådet – Sveriges nationalkommission för Unesco med uppdraget att ge råd till regeringen när det gäller Unescos verksamhet och att informera om och sprida kunskap om Unesco i Sverige. Utbildning för hållbar utveckling är en av prioriteringarna för det svenska Unescoarbetet.

UNDP – FN:s utvecklingsorgan, har bland annat ett uppskattat läromedel på svenska kopplat till globala målen (www.globalamalen.se)

Swedesd – ett internationellt center vid Uppsala Universitet som bedriver forsknings- och utvecklingsprojekt både i Sverige och utomlands. Nationellt har Swedesd rollen som koordinator för arbete med FN:s handlingsprogram Global Action Programme (GAP) on ESD samt leder det globala UNESCO-nätverket för lärarutbildning inom GAP.

SIDA – en statlig myndighet som arbetar för att minska fattigdomen i världen. Sida finansierar bland annat Den globala skolans arbete. Den globala skolan arrangerar fortbildning för skolpersonal över hela landet inom lärande för hållbar utveckling.

Den globala skolan – en del av Universitets- och högskolerådet som arbetar med fortbildningar inom LHU för pedagoger över hela Sverige. Kan även göra direkta insatser för kommuner.

Håll Sverige Rent – arbetar med programmet "Grön Flagg" som vänder sig till förskolor och skolor. De har funnits i 20 år i Sverige och har 2600 medlemmar.

Naturskoleföreningen och naturskolorna – naturskolorna har oftast en kommunal huvudman och arbetar med utomhuspedagogik mot alla elever i kommunen. Håller även fortbildningar i utomhuspedagogik och deltar på många platser i grundutbildningen på lärarprogrammet. 90 naturskolor är medlemmar i Naturskoleföreningen.

Naturskyddsföreningen – bedriver påverkansarbete mot beslutsfattare och erbjuder metoder och material till skolor och lärare i syfte att bidra till Sveriges uppfyllande av globala målet 4.7. Arbetar med ett nationellt program för högstadieskolor i samarbete med Ikea. Har i samarbete med Naturskoleföreningen drivit fortbildningen Skogen som klassrum sedan 2008.

Världsnaturfonden WWF – har under lång tid bedrivit påverkansarbete för att stödja och påskynda implementeringen av läroplanernas intentioner rörande LHU. Står bakom kampanjen Earth hour och modellen Vår stad 2030 som kommuner kan använda självständigt eller i samarbete med WWF.

we_change – en del av stiftelsen Fryshuset. Samarbetar med aktörer från näringsliv, offentlig sektor och civilsamhälle. Erbjuder kommuner arrangemang av stora event för gymnasieskolor. Eventen har utgångspunkt i de globala målen för hållbar utveckling.

Utenavet – nationellt nätverk för främjande av utomhusbaserat lärande.

Nationella LHU-nätverket – ett öppet nätverk för alla, enskilda såväl som organisationer, som är intresserade av LHU. Nätverket syftar till att främja erfarenhetsutbyte, kompetensutveckling och den nationella och internationella debatten om LHU.

LHU-nätverket för kommunala chefer – syftar till att organisera förutsättningar för kommunernas arbete med lärande för hållbar utveckling, på kommunal, regional och nationell nivå. Ett ytterligare mål är att skapa och sprida kunskap om arbete med LHU utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

2.4 Exempel på LHU i praktiken

Det finns flera exempel på kommuner som har kommit en god bit på väg i arbetet med LHU. Nedan presenteras några exempel utan att på något sätt göra anspråk på att ha fått med alla goda initiativ.

Gävle – Gävle kommun har ett gemensamt mål att alla barn och elever ska ha kunskap och handlingskompetens för att, i förhållande till sin ålder, kunna agera för en hållbar utveckling. Utbildningsnämnden har antagit en särskild LHU-strategi som innebär att all verksamhet inom utbildningsförvaltningen ska genomsyras av LHU. Implementeringen av strategin sker bland annat med hjälp av ett implementeringsverktyg, en digital resursbank och genom samarbeten med andra delar av kommunens verksamheter.

Karlstad – Utbildningsförvaltningarna i Karlstads kommun startade hösten 2016 ett treårigt utvecklingsprojekt i syfte att utveckla LHU på skolor i kommunen genom en så kallad "whole institution approach", vilket innebär att LHU genomsyrar arbetet på enheten och att alla led i skolans organisation ingår. Att utveckla LHU i de kommunala skolorna finns med i handlingsplanen för kommunens strategiska arbete i syfte att öka kvalitet i utbildningen, samt för att öka relevans och meningsfullhet för eleverna i utbildningen. I dagsläget ingår fyra grundskolor, en gymnasieskola och tio förskolor i projektet, men fler enheter beräknas ansluta under projekttiden. Projektet finansieras av Erik Johan Ljungbergs Utbildningsfond.

Linköping – Linköpings kommun driver projektet "Hållbar förskola och skola" till och med 2018. Kommunen strävar efter att arbetet ska vara långsiktigt och genomsyra både den fysiska miljön och undervisningens innehåll. Satsningen består av de fyra delarna giftfri förskola, kemikaliesmart skola, utveckling av ett systematiskt arbete med LHU med elevens lärande i fokus, samt utveckling av lärarhandledningar som stöd i ordinarie undervisning.

Lund – Det kommunövergripande programmet "LundaEko" har mål om att hela kommunens organisation och alla som bor och verkar i Lund ska agera för en hållbar utveckling. Ett delmål är att samtliga förskolor och grundskolor ska vara certifierade enligt "Grön flagg" eller inneha utmärkelsen "Skola för hållbar utveckling". Naturskolan har som uppdrag att ge pedagoger handledning i undervisning för hållbar utveckling. För gymnasieskolor och vuxenutbildning finns en miljöpolicy med riktlinjer för både verksamhetens fysiska miljöpåverkan och för undervisning och kompetensutveckling i hållbar utveckling. Under två läsår (2016-2018) utvecklar Lunds kommun också sin kompetens inom LHU på gymnasieskolan Spyken i samarbete med Naturskyddsföreningen.

Malmö – Malmö stad har identifierat LHU som ett nödvändigt verktyg för att nå en hållbar samhällsutveckling och arbetar därför med ett LHU-program som syftar till att utveckla handlingskompetens hos alla Malmöbor. Viktigt är också att lyfta sambandet mellan lokal handlingskraft och global utveckling. Prioriterade insatsområden inom LHU fram till 2018 är att stödja barn och unga som medskapare i hållbar utveckling, att satsa på utomhuspedagogik, att arbeta med globala frågor i såväl Malmö som i omvärlden, samt ett permanent samarbete om LHU mellan Malmö och Köpenhamn. 2016-2017 samverkar Malmö stad med Naturskyddsföreningen i projektet "Energismart skola" för att testa metoder för att inkludera hållbar utveckling i undervisningen. Malmö stad, Malmö högskola och Naturskyddsföreningen samarbetade under åren 2012–2016 för att utveckla en modellskola för hållbar utveckling på gymnasieskolan Malmö Latin.

Uddevalla – Uddevalla kommun är sedan 2004 registrerad enligt miljöledningssystemet EMAS och ända sedan starten har barn- och utbildningsnämndens inriktning varit att fokus ska ligga på LHU. I grundskolan ska LHU utgöra en bas i utvecklingsarbetet vad gäller skolorganisation, lärares kompetensutveckling samt elevers kunskaper och kompetenser. Kommunens naturskola fungerar som stöd för skolornas arbete med hållbar utveckling och platsbaserat lärande, bland annat genom att anordna olika typer av kompetensutvecklingsinsatser, verksamhetsutvecklande dialog med skolornas ledning och samverkan med olika samhällsaktörer. Miljöledningssystemet ställer också krav på ständiga förbättringar vad gäller ny- och ombyggnation, upphandling och inköp.

Umeå – Naturskolan i Umeå kommun arbetar med kompetensutveckling med fokus på lärande för hållbar utveckling. Målgruppen är främst pedagoger och ledare inom för- och grundskolan. Syftet är att ge kunskap och engagemang lokalt kopplat till globalt, teoretiskt kopplat till praktiskt, gärna med hjälp av utomhuspedagogik i naturen och i alla ämnen. Naturskolan arbetar för att underlätta möten mellan skolan och omvärlden, bland annat genom medborgardialogen Rådslaget och i ett LHU-samarbete med Hanoi i Vietnam. Alla förskolor och skolor finns representerade i ett nätverk som kommunicerar kunskap och byter erfarenheter. En LHU-grupp av ledare fångar upp verksamheternas behov och Naturskolan verkställer genom att erbjuda olika typer av arrangemang. Alla verksamheter arbetar för utmärkelsen "Skola för hållbar utveckling" vilket innebär att alla har en egen handlingsplan för LHU.

3 Uppföljande kommunenkät om LHU

I detta kapitel ges en beskrivning av hur enkätundersökningen genomförts, vilka frågor som ställts och de resultat som framkommit.

3.1 Genomförande av enkätundersökning

Naturskyddsföreningen genomförde under november 2013 en enkätundersökning bland Sveriges kommuner för att få en översikt över arbetet med LHU i grundskolan. Resultatet av undersökningen presenterades i rapporten "Hållbar utveckling i skolan – var god dröj".¹⁷ I juni 2017 genomfördes en uppföljning av enkätundersökningen.

Det övergripande syftet med uppföljningen är att presentera en uppdaterad nulägesbild av hur de svenska kommunerna arbetar med LHU på landets grundskolor och att därigenom också visa på hur arbetet med LHU i Sveriges kommuner har utvecklats under den tid som gått sedan den förra undersökningen genomfördes.

Frågor med inriktning mot energirådgivning och energieffektivisering som fanns med i undersökningen 2013 har tagits bort. De har ersatts av frågor som gör att undersökningen i sin helhet ger en kunskapsöversikt om i vilken omfattning kommuner har lokala målsättningar och fortbildningssatsningar samt om hur arbetet med de globala målen och studiebesök i skolverksamheten ser ut. Undersökningen täcker även in frågeställningar kopplade till samarbete mellan kommunala förvaltningar samt om vilken typ av stöd som just nu efterfrågas i kommunernas arbete med LHU.

Enkäten var webbaserad och skickades till Sveriges 290 kommuner. Enkäten var adresserad till grundskolans högsta ansvariga tjänsteperson. 165 kommuner, omkring 57 procent, besvarade enkäten. Detta är en större andel svarande än 2013 då 115 kommuner, omkring 40 procent, besvarade enkäten. Enkäten har enbart riktats till kommuner, och inte till huvudmän för fristående skolor.¹⁸

I anslutning till frågorna har respondenterna haft möjlighet att ge fria svar och kommentarer. Dessa redovisas i ett urval i rapporten.

Enkäten introducerades med följande mejl:

Naturskyddsföreningen bedriver ett långsiktigt arbete för att förstärka lärande för hållbar utveckling (LHU) i skolan. Naturskyddsföreningen genomför just nu en undersökning för att studera hur kommunerna arbetar med LHU på landets grundskolor. Inom ramen för det arbetet skickas denna enkät till företrädare för landets samtliga kommuner.

En liknande undersökning genomfördes 2013. Denna enkät kommer att användas för att se hur arbetet med LHU i Sveriges kommuner har utvecklats sedan dess. Resultatet från föregående enkät presenteras i denna rapport:

Hållbar utveckling i skolan – var god dröj

Enkäten tar bara några minuter att besvara – vi hoppas att du vill delta och hjälpa oss med detta viktiga kunskapsunderlag. Lgr11 innehåller tydliga mål om hållbar utveckling i alla ämnen.

---

¹⁷ Naturskyddsföreningen 2014. Hållbar utveckling i skolan – var god dröj.

¹⁸ Undersökningen har inte jämfört enskilda kommuners svar med varandra eller i vilken utsträckning det är samma kommuner som svarade 2013 och 2017. Små skillnader i svaren mellan de två mättillfällena behöver därför inte betyda att det har skett en förändring. Men mot bakgrund av den relativt höga svarsfrekvensen i båda undersökningarna bör det ändå gå att dra generella slutsatser av genomgående skillnader i svaren vid de två undersökningstillfällena.

Trots detta finns stora skillnader i undervisningen mellan kommuner och skolor. Genom den här undersökningen vill vi skapa en kunskapsöversikt om i vilken omfattning kommuner har lokala målsättningar och fortbildningssatsningar samt om hur arbetet med de globala målen och studiebesök i skolverksamheten ser ut. Vi ställer även frågor om samarbete mellan kommunala förvaltningar samt om vilken typ av stöd som just nu efterfrågas i kommunernas arbete med lärande för hållbar utveckling.

Naturskyddsföreningen samarbetar i undersökningen med SWEDESD vid Uppsala Universitet som är nationell koordinator för arbetet med utbildning för hållbar utveckling i Sverige. SWEDESD kommer att använda resultaten av undersökning i nationella uppföljningsarbetet inom LHU och specifikt för att få insyn i vilka behov kommunerna identifierar i sitt implementeringsarbete.

I slutet av enkäten finns möjlighet att anmäla intresse för att ta emot rapporten med undersökningens resultat när den släpps.¹⁹

3.2 Enkätfrågorna

I enkäten ställdes följande frågor:

1. Har er kommun, exempelvis i kommunfullmäktige, ansvarig nämnd etc. formulerat särskilda mål och/eller satsningar för arbetet med hållbar utveckling i grundskolan?
2. Har er kommun någon strategi, handlingsplan eller motsvarande för hur grundskolorna ska utveckla och förbättra arbetet med hållbar utveckling i enlighet med Lgr11 och nationella styrdokument? Vänligen bortse från eventuella certifieringar av skolverksamheten.
3. Har er kommun avsatt särskilda medel till kompetensutveckling i lärande för hållbar utveckling för grundskolans lärare?
4. Anser du att er kommun ger tillräckligt stöd till grundskolorna i deras arbete med hållbar utveckling? [Om nej på fråga 4] Vilket ytterligare stöd skulle kommunen behöva ge grundskolorna i deras arbete med hållbar utveckling?
5. Arbetar er kommun med att främja grundskolornas genomförande av studiebesök och platsbaserat lärande som ett led i arbetet med hållbar utveckling i skolan? [Om ja på fråga 5] Ge exempel på detta.
6. Anser du att er kommun har planerat eller påbörjat att utveckla ert arbete med att stödja grundskolorna i deras arbete med hållbar utveckling i samband med antagandet av de nya globala målen för hållbar utveckling? [Om ja på fråga 6] På vilket sätt har kommunen planerat eller påbörjat att utveckla sitt arbete med att stödja grundskolorna i deras arbete med hållbar utveckling i samband med antagandet av de nya globala målen för hållbar utveckling?
7. Finns det något aktuellt exempel i kommunen som visar på hur grundskolan arbetar för att säkerställa att alla studerande får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling? [Om ja på fråga 7] Beskriv exemplet.

---

¹⁹ Utöver introduktionen till undersökningen angavs kontaktpersoner på- och beskrivningar av Naturskyddsföreningen och Swedesd.

8. Vad bedömer du som viktigast för att målen i Lgr11 om hållbar utveckling skall uppnås? (Flera svarsalternativ är möjliga)
9. Anser du att de nationella styrdokumenterna för grundskolan är tillräckligt tydliga vad gäller målen om hållbar utveckling? [Om nej på fråga 9] Vilka förtydliganden eller kompletterande frågor skulle du vilja se?
10. Anser du att staten ger tillräckligt stöd för att grundskolorna ska kunna uppfylla styrdokumentens mål om hållbar utveckling? [Om nej på fråga 10] Vad skulle staten kunna göra för att förbättra grundskolans måluppfyllelse gällande hållbar utveckling?
11. Är andra delar av den kommunala organisationen (utöver skol-, utbildnings-, bildningsförvaltning eller liknande) involverad i arbetet med hållbar utveckling i skolan? [Om ja på fråga 11] Vilka delar av den kommunala organisationen är involverad i arbetet med hållbar utveckling i skolan?
12. Vilken typ av stöd bedömer du är mest relevant för att utveckla ert arbete med hållbar utveckling i grundskolan? (Flera svarsalternativ är möjliga)

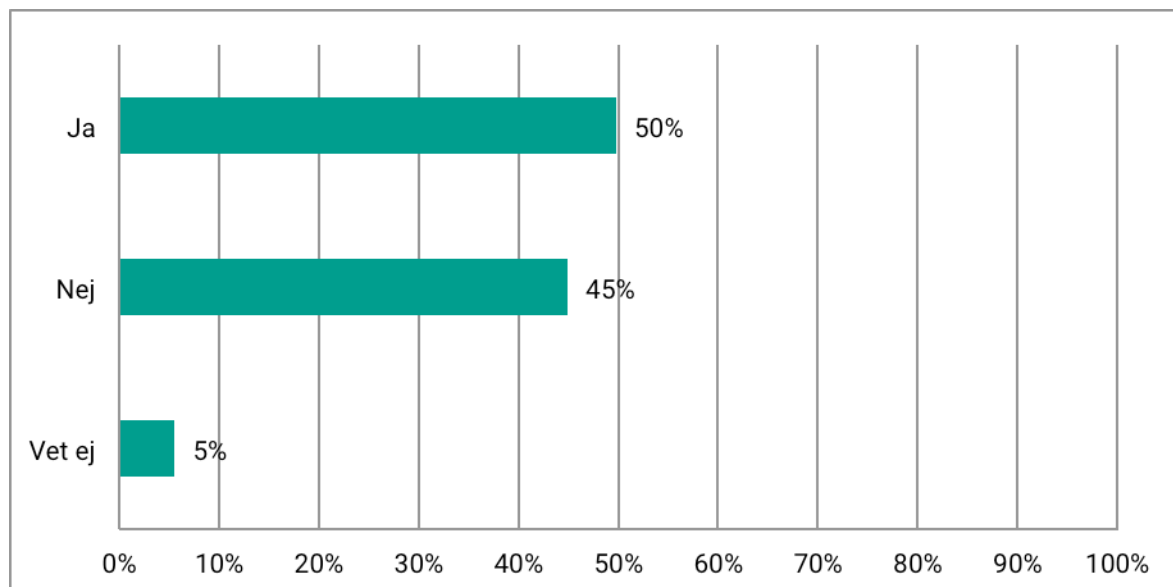
3.3 Kommunernas arbete med hållbar utveckling i skolorna

Särskilda mål och satsningar

Fem av tio av alla kommuner som besvarat enkäten (härefter kommuner/kommunerna) anger att de har formulerat mål och/eller har särskilda satsningar gällande arbetet med hållbar utveckling i grundskolan. En något mindre andel, 45 procent, anger att man saknar övergripande mål och/eller satsningar för detta.

Jämfört med undersökningen 2013 har ingen större förändring skett. Då svarade 56 procent av kommunerna att de hade formulerat mål och/eller satsningar för arbetet med hållbar utveckling i grundskolan och 39 procent att man inte hade det.

Fråga 1. Har er kommun, exempelvis i kommunfullmäktige, ansvarig nämnd etc. formulerat särskilda mål och/eller satsningar för arbetet med hållbar utveckling i grundskolan?
N=165 (N=antal som svarat)

De kommuner som svarar ja på frågan anger bl.a. följande:

"Alla skolor och förskolor ska vara certifierade för Skola för hållbar utveckling 2020. (Målet uppnått 2017) Stöd till detta avsatt från Utbildningsförvaltningen."

"Nämnden har prioriterat ett läroplansmål med koppling till LHU som alla enheter ska redovisa sitt arbete gentemot."

Det framgår dock i flera kommentarer att det finns mål kring miljö och/eller hållbarhetsmål i kommunen, men att de inte är inriktade specifikt mot lärande för hållbar utveckling. Detta beskrivs av respondenterna exempelvis på följande sätt:

"Den strategiska planen för hållbar utveckling pekar ut mål inom kommunens olika delar. I nuläget har inte grundskolan mål kopplat till hållbar utveckling."

"Kommunstyrelsen och kommunledningen har planerat att utbildas i Agenda 2030 och hållbarhet inför det långsiktiga målarbetet. Ett av fullmäktigemålen lyder; "Miljöfrågorna ska vara en naturlig del i alla kommunens verksamheter bl.a. genom minskade växthusgaser från energianvändning i byggnader och transporter ska den kommunala verksamheten bli klimatneutral." Barn och utbildningsförvaltningen medverkar i kommunens miljögrupp/arbete ex giftfri förskola."

Även i undersökningen 2013 framgick att målsättningar kring miljö och hållbarhet ofta finns men att de är mer generellt formulerade. I kapitel 2 framgick att Lgr11 anger att skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola "har fått kunskaper om förutsättningarna för en god miljö och en hållbar utveckling" samt "har fått kunskaper om och förståelse för den egna livsstilens betydelse för hälsan, miljön och samhället.

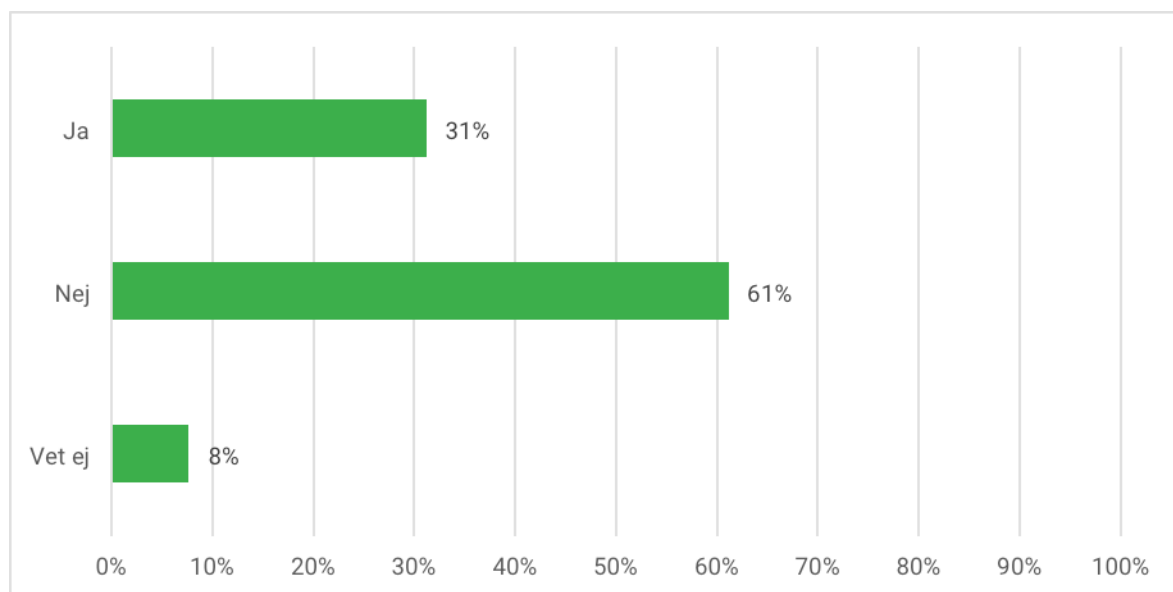

Strategi gällande LHU

Runt tre av tio kommuner uppger att de har en strategi, handlingsplan eller motsvarande för hur grundskolorna ska utveckla och förbättra arbetet med hållbar utveckling. Detta är en minskning med tio procentenheter sedan 2013.

Drygt sex av tio kommuner anger att de inte har någon strategi, handlingsplan eller motsvarande för hur grundskolorna ska utveckla och förbättra arbetet med hållbar utveckling. 2013 svarade 56% att de inte hade en strategi eller motsvarande. .

Fråga 2. *Har er kommun någon strategi, handlingsplan eller motsvarande för hur grundskolorna ska utveckla och förbättra arbetet med hållbar utveckling i enlighet med Lgr11 och nationella styrdokument? Vänligen bortse från eventuella certifieringar av skolverksamheten. N=157*

Den relativt låga (och sedan 2013 minskade) andelen kommuner som anger att de har en strategi, handlingsplan eller motsvarande skulle kunna bero på att arbetet med hållbar utveckling i enlighet med Lgr11 och nationella styrdokument redan är fullt integrerat i ordinarie verksamhet. Men det skulle också kunna visa på att utveckling och förbättring av arbetet med hållbar utveckling i enlighet med Lgr 11 och nationella styrdokument inte är prioriterat och/eller hanteras på andra sätt än med kommunövergripande strategier och/eller handlingsplaner. En annan möjlig analys är att frågan tolkats på olika sätt 2013 och 2014 genom att LHU blivit ett mer etablerat begrepp under denna period. Det finns antagligen olika förklaringsmodeller i olika kommuner och frågan måste följas upp ytterligare för att få en mer exakt bild. De kommentarer som lämnats i anslutning till frågan visar i några fall på att arbetet med hållbar utveckling hanteras av respektive skola:

"Lokalt på skolenheterna inte övergripande."

"Nämnden har uttalat mål för att alla elever ska vara engagerade i hållbar utveckling. Varje skola planerar enligt Lgr 11 hur arbetet genomförs."

Andra kommentarer tyder på att hållbar utveckling är integrerat i övrig verksamhet:

"Detta är en del av skolans uppdrag."

"Vi arbetar mot hela läroplanen inte vissa prioriterade delar."

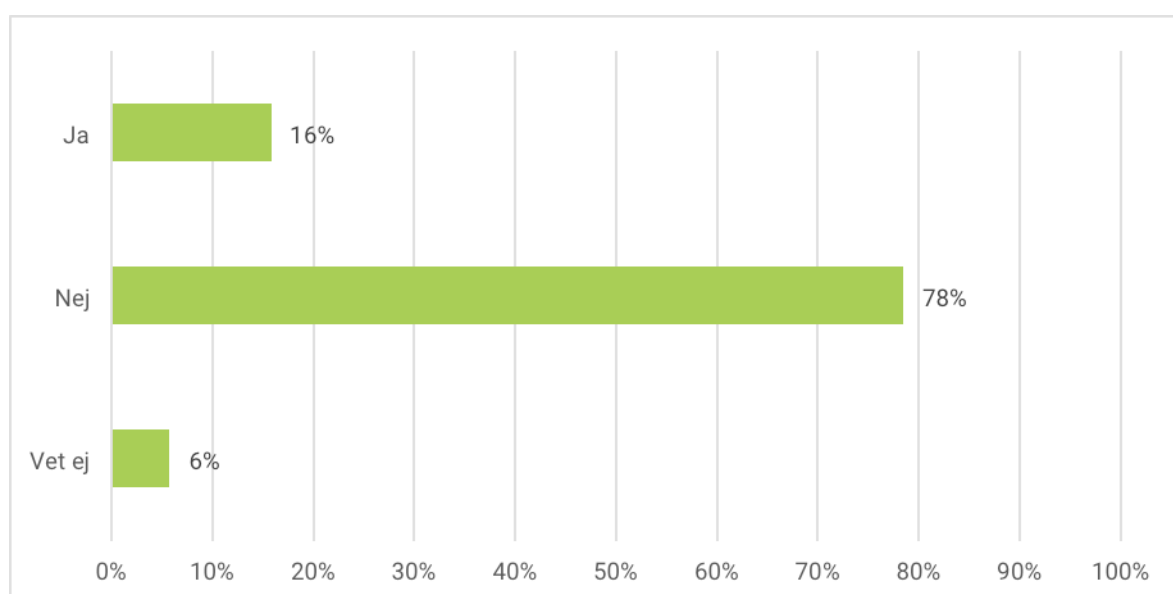
Svar som pekar i riktning mot att hållbar utveckling är integrerad i övrig verksamhet och att arbetet med hållbar utveckling hanteras av respektive skola förekom även 2013.

Enstaka kommuner kommenterar att de har tydliga strategier, handlingsplaner eller motsvarande. Exempelvis genom följande kommentar: "Hållbara kliv - under utveckling som en miljöpedagogisk modell, för närvarande i förskolan, åk 4, åk 5 och åk 6. Vissa gymnasieprogram." Detta gällde även i föregående undersökning.

Särskilda medel för kompetensutveckling

Inte ens två av tio kommuner avsätter särskilda medel till kompetensutveckling i LHU. Detta är en viss minskning sedan 2013 då andelen var 19 procent. Nästan åtta av tio kommuner uppger att de inte avsatt särskilda medel i detta syfte vilket är ungefär lika stor andel som 2013 (77 procent).

Fråga 3. Har er kommun avsatt särskilda medel till kompetensutveckling i lärande för hållbar utveckling för grundskolans lärare? N=158

De positiva svaren på frågan om kompetensutveckling ger en bild av att särskilda medel till kompetensutveckling i lärande för hållbar utveckling för grundskolans lärare avsatts. De ger dock inte en bild av den exakta omfattningen av kompetensutvecklingen. En dags fortbildning kan därför likställas med kontinuerlig kompetensutveckling över många månader. Kommentarererna visar också på olika omfattande kompetensutvecklingsinsatser i de fall medel avsatts:

"Vi har haft en kompetensutvecklingsdag för just detta."

"Under två år har kommunen tillsammans med andra aktörer haft en Framtidsvecka för att lyfta hållbar utveckling i ett kommunperspektiv. Här har det funnits med kompetensutveckling för kommunens pedagoger."

"Jag och min kollega är anställda i förvaltningen som metodutvecklare för hållbar utveckling/ utomhuspedagogik och i de rollerna anordnar vi kompetensutveckling för lärare. Vi samarbetar även regelbundet med Den Globala Skolan. Däremot har vi inte någon särskild budget för att bjuda in externa föreläsare."

I undersökningen 2013 visade kommentarer att kompetensmedlen i många fall inte är riktade. Detta framgår även av kommentarer i föreliggande undersökning:

"Kommunen avsätter medel för kompetensutveckling så att samtlig utbildning inom prioriterade områden kan bedrivas."

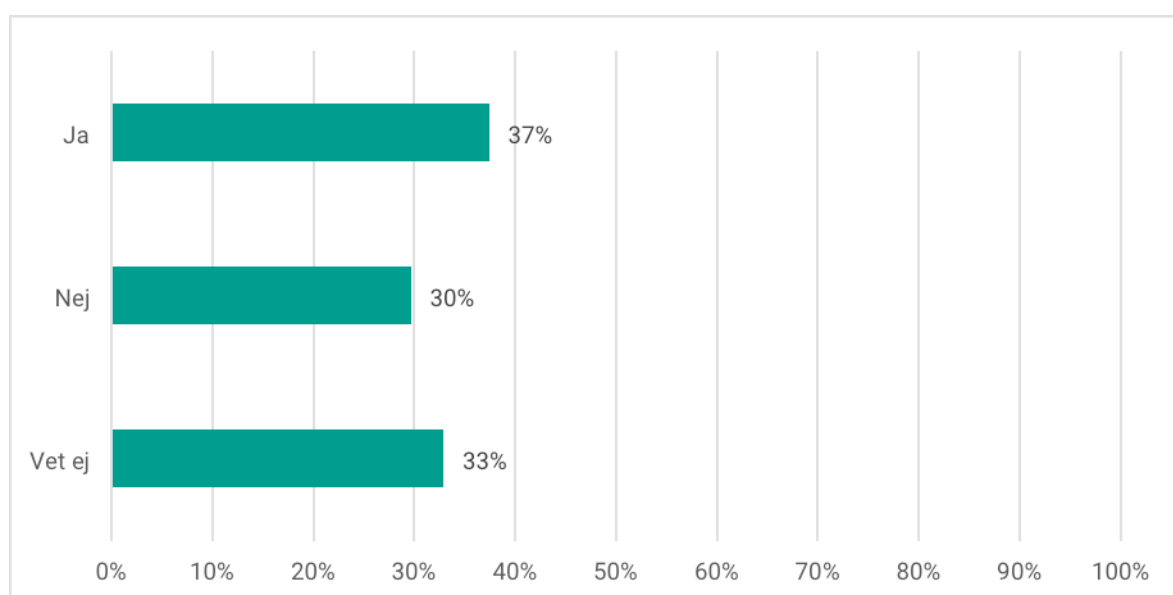
"Rektor beslutar utifrån skolenhetens utvecklingsbehov."

Kommunens stöd till grundskolorna

37 procent av kommunerna bedömer att kommunen ger tillräckligt stöd till grundskolorna i deras arbete med hållbar utveckling. Detta är en mindre andel än 2013 då 47 procent angav att kommunerna ger tillräckligt stöd till grundskolorna i deras arbete med hållbar utveckling.

Tre av tio, anger att kommunen inte ger tillräckligt stöd (jämfört med 27 procent 2013). Osäkerheten kring frågeställningen är relativt stor då 33 procent av kommunerna anger att de inte vet.

Fråga 4. Anser du att er kommun ger tillräckligt stöd till grundskolorna i deras arbete med hållbar utveckling? N=155

De som svarade nej på frågan om kommunen ger tillräckligt stöd till grundskolorna enligt ovan ombads att besvara frågan: Vilket ytterligare stöd skulle kommunen behöva ge grundskolorna i deras arbete med hållbar utveckling?

I likhet med 2013 efterfrågas framför allt stöd till grundskolornas kompetensutveckling, tydligare riktlinjer och uppföljning vilket kommenteras bl.a. på följande sätt:

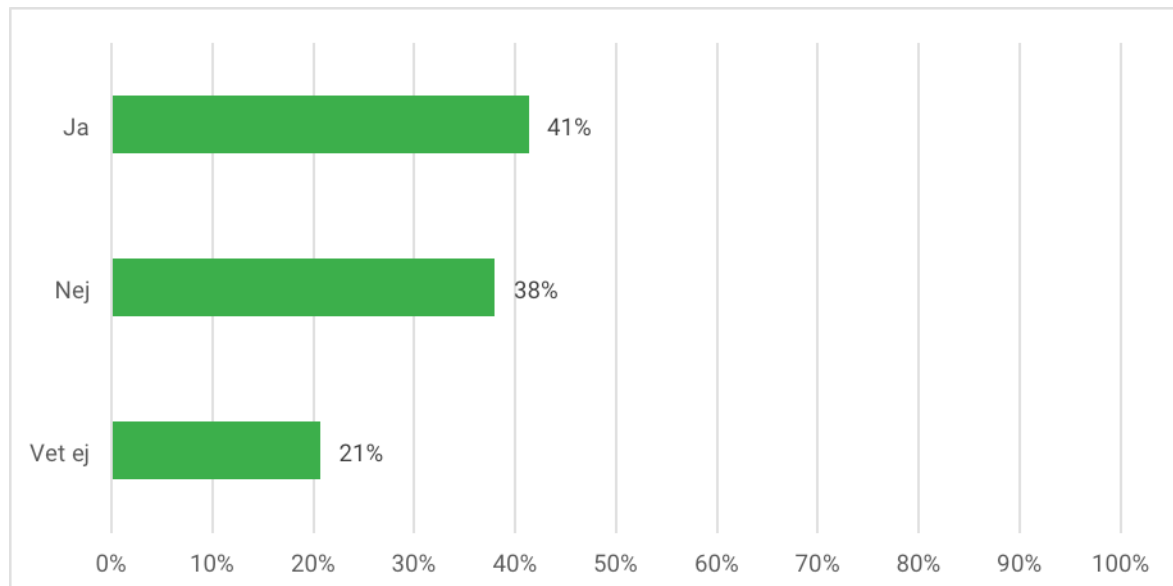
"Kompetensutveckling och goda exempel (kollegialt lärande)."

"Kompetensutveckling och ifrån våra förtroendevalda tydliga riktlinjer om vikten av att jobba med hållbar utveckling."

"Området bör finnas med i mål och uppdrag, behöver definieras, skapa förutsättningar och resursperson."

I enkäten ställdes även en fråga som gäller kommunens främjande av grundskolornas genomförande av studiebesök och platsbaserat lärande som ett led i arbetet med hållbar utveckling i skolan.²⁰

Fråga 5. *Arbetar er kommun med att främja grundskolornas genomförande av studiebesök och platsbaserat lärande som ett led i arbetet med hållbar utveckling i skolan? N=150*

Över fyra av tio av kommunerna svarar att de arbetar med att främja grundskolornas genomförande av studiebesök och platsbaserat lärande som ett led i arbetet med hållbar utveckling i skolan. Nästan lika många anger att de inte gör det (38 procent). 21 procent anger att de inte vet.

Enkäten visar på olika typer av insatser för främjande av studiebesök och platsbaserat lärande. Det kan exempelvis handla om att främja nätverk och samverkan med andra, både externt och internt i kommunen:

"Välutvecklade nätverk mellan skola, näringsliv och lärosäten."

"I nära samverkan med företag och organisationer i närområdet."

"Olika arrangemang med t.ex. de kommunala bolagen. Planterar träd, utformar sin egen badstrand, energisnåla lösningar bl.a."

Det kan också handla om att främja genom särskilt avsatta medel:

"Finns särskild budget för studiebesök kopplade till hållbar utveckling."

Även andra typer av resurser såsom kompetens, planer eller områden erbjuds för att främja studiebesök och platsbaserat lärande:

"I kommunen har det gjorts kartläggning av lokala kulturmiljöer som nu skolorna kan arbeta vidare med för att lära och lära känna sin närmiljö."

"Vi har skolskogar och har genomfört kompetensutveckling i utepedagogik."

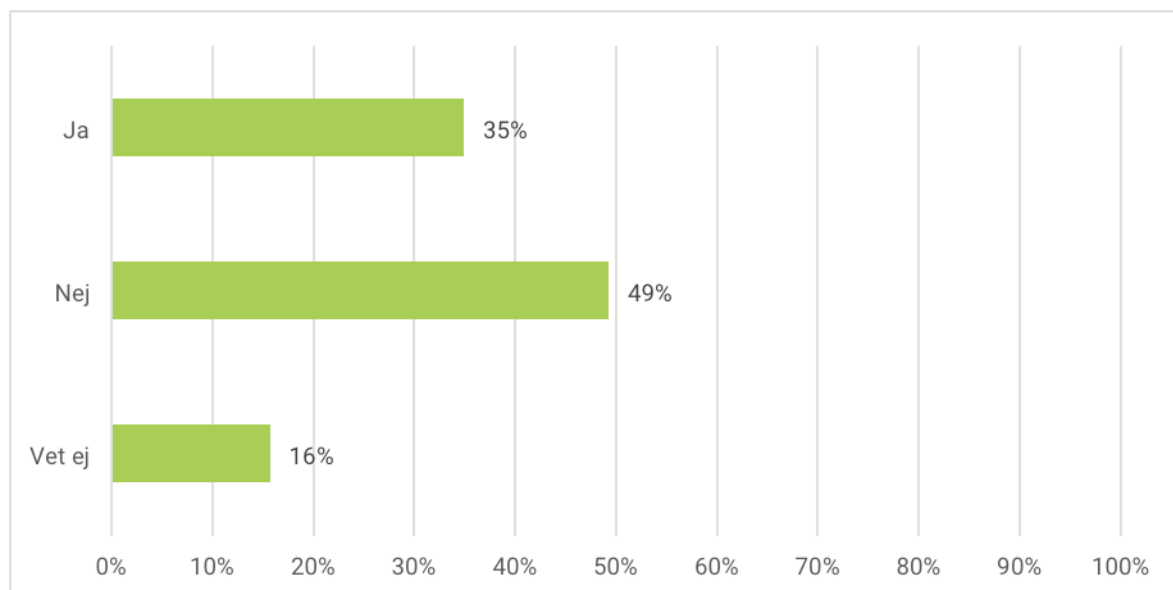
---

²⁰ Frågan ställdes inte 2013.

"Det finns en kommungemensam plan för studiebesök på anläggningar som arbetar med hållbar utveckling t.ex. återvinningscentral med biogasanläggning, kraftvärmeverk och reningsverk."

Inom området kommunernas stöd till skolorna ställdes även en fråga om huruvida kommunen har planerat eller påbörjat att utveckla sitt arbete med att stödja grundskolorna i deras arbete med hållbar utveckling i samband med antagandet av de nya globala målen för hållbar utveckling.²¹

Fråga 6. Anser du att er kommun har planerat eller påbörjat att utveckla ert arbete med att stödja grundskolorna i deras arbete med hållbar utveckling i samband med antagandet av de nya globala målen för hållbar utveckling? N=146

35 procent av kommunerna anger att de har planerat eller påbörjat att utveckla arbetet med att stödja grundskolorna i deras arbete med hållbar utveckling i samband med antagandet av de nya globala målen för hållbar utveckling. Knappt fem av tio (49 procent) anger att de inte har det. 16 procent svarar att de inte vet.

De som svarade ja på frågan fick följdfrågan: På vilket sätt har kommunen planerat eller påbörjat att utveckla sitt arbete med att stödja grundskolorna i deras arbete med hållbar utveckling i samband med antagandet av de nya globala målen för hållbar utveckling?

De svar som lämnats är av mycket skiftande karaktär. De sträcker sig från breda insatser, exempelvis:

"Vi har initierat ett utvecklingsprojekt för att stödja skolorna i arbetet med de globala målen."

"Anställt en hållbarhetsstrateg som stöttar och ger vidgad kunskap."

"Vi försöker få till ett helhetsgrepp på vad Hållbar Utveckling kan innebära inom flera samhällsområden och inte enbart ekologi. Dessa frågor är t.ex. starkt kopplade till inflytandefrågor för barn och unga."

"En kommunövergripande process har påbörjats som innebär hållbar utbildning 1–20 år. Final på årets hållbarhetsarbeten sker under kommunens Earth week."

²¹ Frågan ställdes inte 2013.

Till mer riktade insatser såsom:

"Genom en satsning på minskat matsvinn."

"Naturskola i egen regi."

"Samverkan i biosfärsområde."

En ytterligare fråga kring om det finns något aktuellt exempel i kommunen som visar på hur grundskolan arbetar för att säkerställa att alla studerande får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling ställdes också.²²

Fråga 7. Finns det något aktuellt exempel i kommunen som visar på hur grundskolan arbetar för att säkerställa att alla studerande får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling? N=141

31 procent av kommunerna svarar att det finns ett aktuellt exempel i kommunen som visar på hur grundskolan arbetar för att säkerställa att alla studerande får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling. 42 procent av kommunerna anger att det inte finns något exempel, och 27 procent anger att de inte vet.

De kommuner som svarat att det finns aktuella exempel lyfter i flera fall fram "Grön Flagg". I övrigt är variationen stor både vad gäller inriktning och omfattning. Några exempel som tas upp är följande:

"Vi har skapat ett fortbildningsprogram för lärare som pågår under tre år med en till två utbildningsdagar per termin. Lärarna har till uppgift i sin praktik genomföra undervisning och lärande för att stärka elevers kompetenser och förmågor gällande en hållbar utveckling. Det innebär att det pågår massor av arbete kopplat till globala målen på kommunens skolor."

"En av grundskolorna har fokuserat på all plast som finns och tagit fram en miljöpåse att använda i stället för plastpåsar."

"Naturskolans verksamhet omfattar flera olika sådana projekt, t.ex. odling, gröna skolgårdar och ökad elevmedverkan."

"Matsvinnstävlingar, batterijakter, sopsortering t.ex. i samarbete med måltidsverksamhet och kommunala bolag (teknik, infrastruktur, återvinning, fastigheter)."

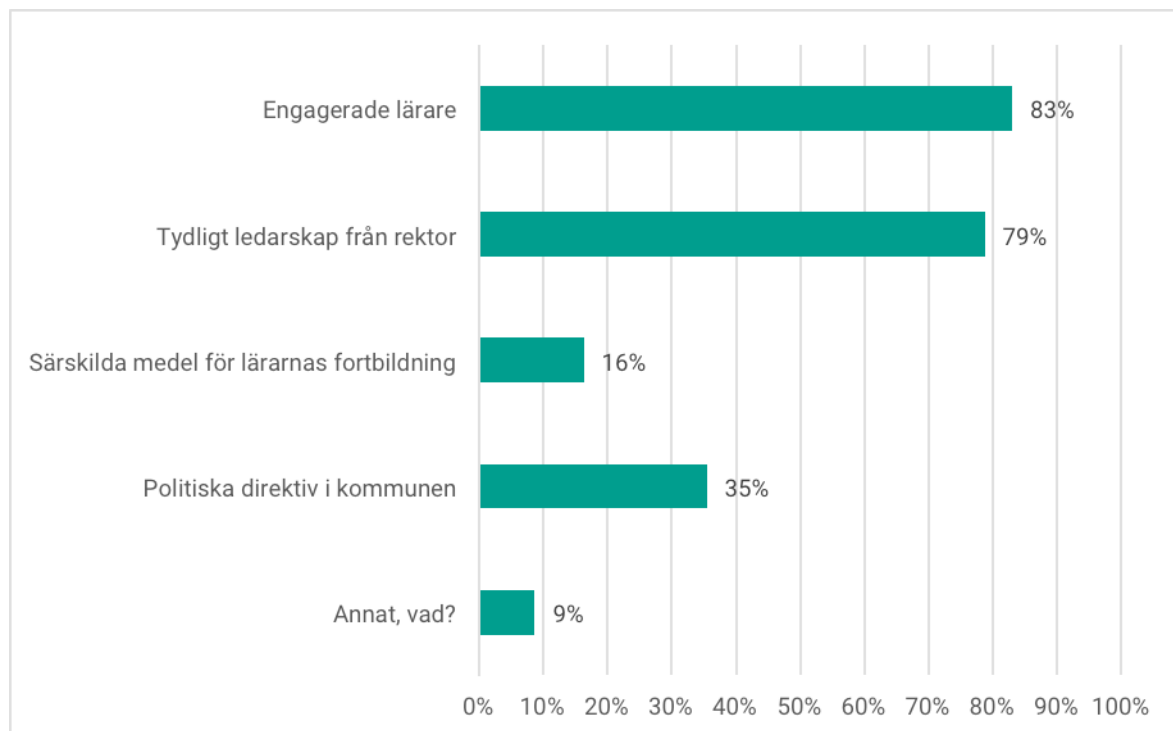

22 Frågan ställdes inte 2013.

Viktigast för att nå målen

Precis som 2013 är kommunerna i stort sett eniga om att engagerade lärare respektive tydligt ledarskap från rektorerna är viktigast för att uppnå de nationella styrdokumentens mål om hållbar utveckling. Runt åtta av tio pekar ut dessa två faktorer (85 procent för både engagerade lärare och tydligt ledarskap från rektor 2013).

Fråga 8. Vad bedömer du som viktigast för att målen i Lgr11 om hållbar utveckling skall uppnås? (Flera svarsalternativ är möjliga) N=141

35 procent av kommunerna (jämfört med 27 procent 2013) uppger att politiska direktiv i kommunen är viktigast för att uppnå målen i LHU medan 16 procent (jämfört med 13 procent 2013) menar att särskilda medel för lärarnas fortbildning är viktigast.

De som svarat "annat" på frågan om vad som viktigast för att målen ska uppnås lyfter bland annat fram:

"Bra läromedel och pedagogiskt material."

"Ekonomiska grundförutsättningar."

"Politiska direktiv från regering och riksdag."

Kommunernas arbete med hållbar utveckling i skolorna – sammanfattning

- En stor andel av kommunerna saknar mål och strategier eller motsvarande för hur arbetet med hållbar utveckling i skolorna ska bedrivas. Undersökningen visar även att andelen kommuner som har mål och strategier eller motsvarande har minskat något sedan 2013. Exakt vad denna siffra visar behöver analyseras ytterligare.
- En majoritet av kommunerna avsätter inte särskilda medel för kompetensutveckling i LHU för grundskolans lärare. Läget är näst intill oförändrat sedan 2013.
- 37 procent av kommunerna bedömer att kommunen ger tillräckligt stöd till grundskolorna i deras arbete med hållbar utveckling. Detta är en mindre andel än 2013 då 47 procent angav att kommunerna ger tillräckligt stöd till grundskolorna. Det stöd som kommunen skulle behöva ge grundskolorna i deras arbete med hållbar utveckling anges framförallt vara stöd till grundskolornas kompetensutveckling, tydligare riktlinjer och uppföljning.
- Runt fyra av tio av kommunerna arbetar i dagsläget med att främja grundskolornas genomförande av studiebesök och platsbaserat lärande som ett led i arbetet med hållbar utveckling i skolan.
- 35 procent av kommunerna har planerat eller påbörjat att utveckla arbetet med att stödja grundskolorna i deras arbete med hållbar utveckling i samband med antagandet av de nya globala målen för hållbar utveckling.
- Kommunerna anser att engagerade lärare och tydligt ledarskap från rektor är viktigast för att målen i Lgr11 om hållbar utveckling ska uppnås.

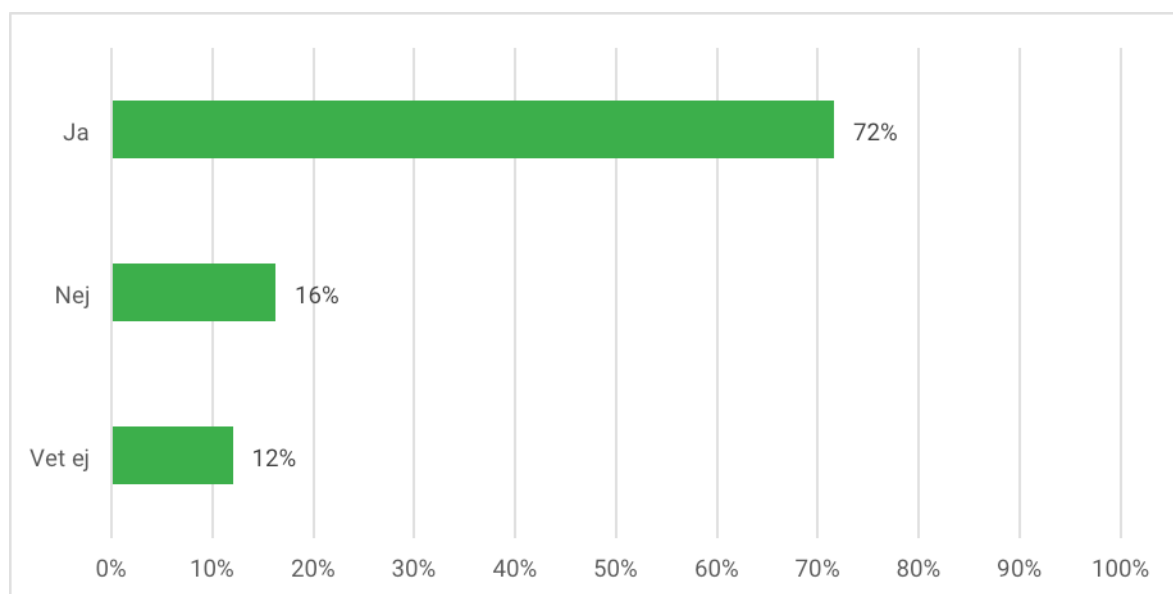

3.4 Betydelsen av nationella styrdokument och statens roll

Mål i skollagen och läroplanen

Drygt sju av tio kommuner (72 procent) anser att de statliga styrdokument; skollag och läroplan, är tillräckligt tydliga vad gäller mål om hållbar utveckling. Andelen är lägre än 2013 då 80 procent svarade positivt på frågan. 16 procent av kommunerna tycker att målen är otydliga medan 12 procent svarar att de inte vet (jämfört med 9 respektive 11 procent 2013).

Fråga 9. Anser du att de nationella styrdokumenterna för grundskolan är tillräckligt tydliga vad gäller målen om hållbar utveckling? N=141

De som svarat att de anser att de nationella styrdokumenterna inte är tillräckligt tydliga har fått möjlighet att kommentera vilka förtydliganden eller kompletterande frågor de skulle vilja se. De förslag som lämnats är:

"I det centrala innehållet i kursplanerna."

"Det borde beskrivas som ett område för horisontell ämnesintegration."

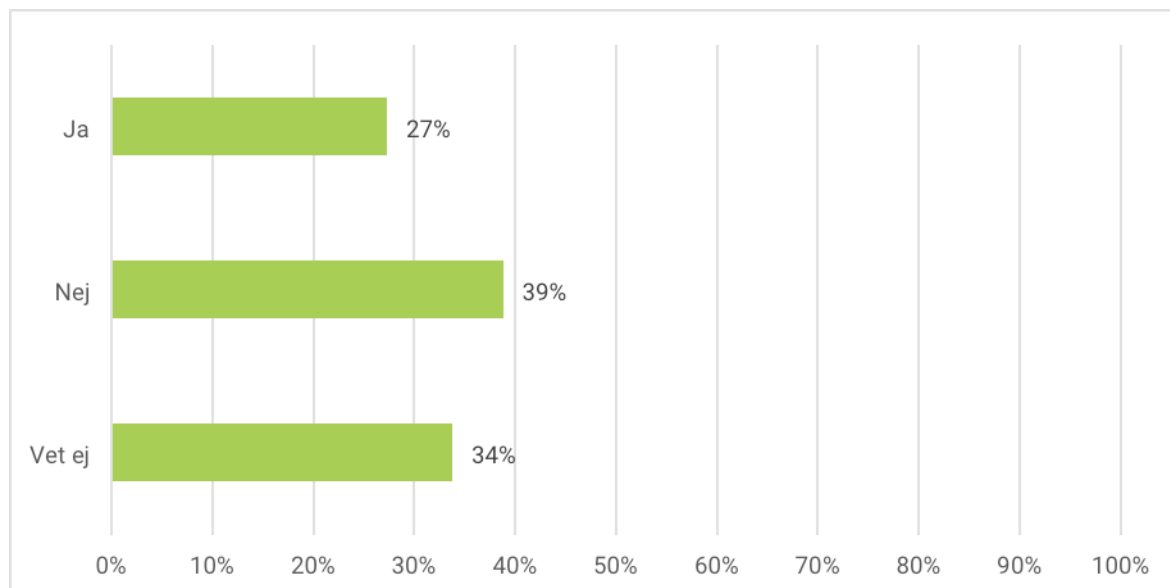
"Nationella satsningar behöver inkludera medel för att kunna genomföra satsningarna."

"Gärna förtydliganden i läroplanerna liknande det som görs nu vad gäller IKT-utveckling."

Statens stöd till skolorna

Enligt enkäten anser inte kommunerna att de tydliga målen i styrdokumenterna återspeglas i statens stöd till skolorna. Nästan fyra av tio av kommunerna (39 procent) menar att staten brister vad gäller att ge skolorna förutsättningar för att uppnå målen om hållbar utveckling, medan knappt tre av tio (27 procent) anser att staten ger tillräckligt stöd i arbetet. 34 procent anger att de inte vet. Bilden av statens stöd är något mer positiv än 2013 då 46 procent svarade nej och 29 procent svarade ja.

Fråga 10. Anser du att staten ger tillräckligt stöd för att grundskolorna ska kunna uppfylla styrdokumentens mål om hållbar utveckling? N=139

Genom den följdfråga som ställdes till dem som svarade nej: Vad skulle staten kunna göra för att förbättra grundskolans måluppfyllelse gällande hållbar utveckling? Framträder en bild av att det kommunerna framför allt efterfrågar är riktade statsbidrag, kompetensutveckling och tydliga direktiv, vilket överensstämmer med den bild som framträdde 2013. Detta sammanfattas i följande kommentar:

"Staten brister i att ge kommunerna tillräckliga förutsättningar för att bedriva och utveckla arbetet inom förskola/skola inom området hållbar utveckling. Det gäller ex. riktade statsbidrag, kompetensutveckling och tydliga direktiv."

Betydelsen av nationella styrdokument och statens roll – sammanfattning

- En majoritet av kommunerna anser att de statliga styrdokumenterna är tillräckligt tydliga vad gäller mål om hållbar utveckling. Samtidigt anser endast 27 procent att staten ger tillräckligt stöd för att grundskolorna ska kunna uppfylla styrdokumentens mål om hållbar utveckling.

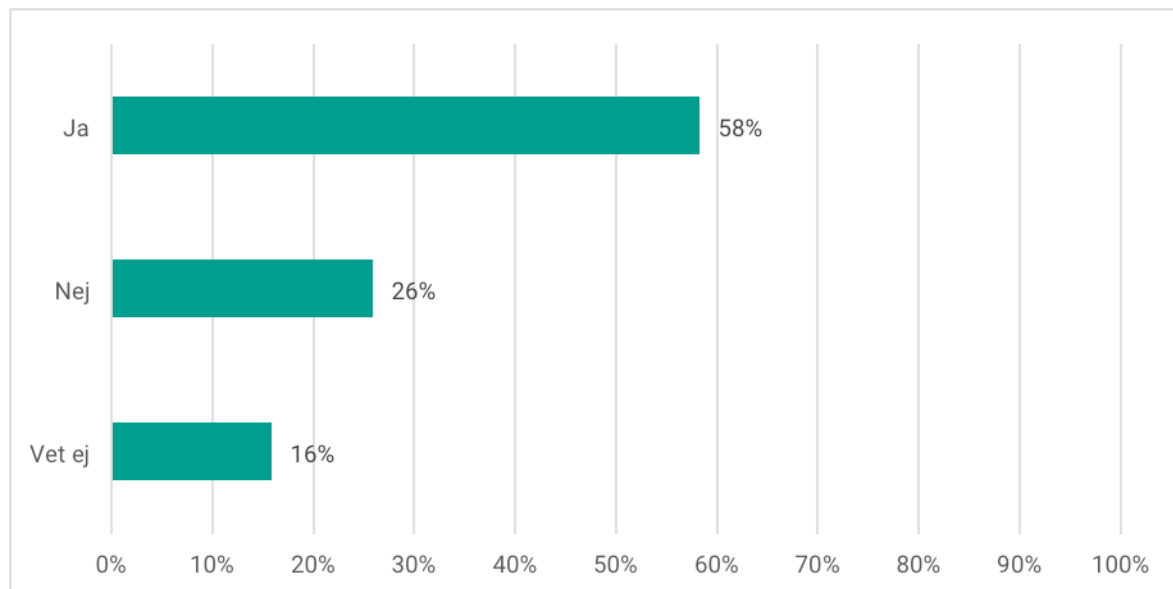
3.5 Samverkan inom den kommunala organisationen

I enkäten ställdes ett par frågor kring samverkan inom den kommunala organisationen. För det första huruvida andra delar av den kommunala organisationen (utöver skol-, utbildnings-, bildningsförvaltning eller liknande) är involverad i arbetet med hållbar utveckling i skolan. För det andra vilka delar av den kommunala organisationen som i så fall är involverad.²³

²³ Frågorna ställdes inte 2013.

Nästan sex av tio (58 procent) av kommunerna svarar att andra delar av den kommunala organisationen är involverad i arbetet med hållbar utveckling i skolan. 26 procent av kommunerna svarar nej på frågan och 16 procent svarar att de inte vet.

Fråga 11. Är andra delar av den kommunala organisationen (utöver skol-, utbildnings-, bildningsförvaltning eller liknande) involverad i arbetet med hållbar utveckling i skolan? N=139

De kommuner som svarat att andra delar av den kommunala organisationen är involverad i arbetet med hållbar utveckling har olika svar på vilka delar det handlar om.

Ett stort antal kommuner kommenterar att tekniska-, miljö- och/eller samhällsbyggnadsförvaltningen är involverad i arbetet med hållbar utveckling i skolan.

I några fall anges att samtliga förvaltningar är involverade eller att arbetet sker kommunövergripande. Centrala funktioner i kommunen såsom kommunledningskontor anges också i flera fall vara involverade i arbetet med hållbar utveckling i skolan.

"Kommunens övergripande hållbarhetsgrupp samt experter från olika tekniska områden i kommunen."

"Samverkan och samordning av stödjande insatser främst med kommunledningsförvaltningen."

Det finns även kommentarer som pekar ut andra fackförvaltningar/verksamheter och kommunala bolag som involverade i arbetet med hållbar utveckling. Det handlar exempelvis om det kommunala renhållnings- och energibolaget, skolmåltidsverksamhet och kultur- och fritidsverksamhet.

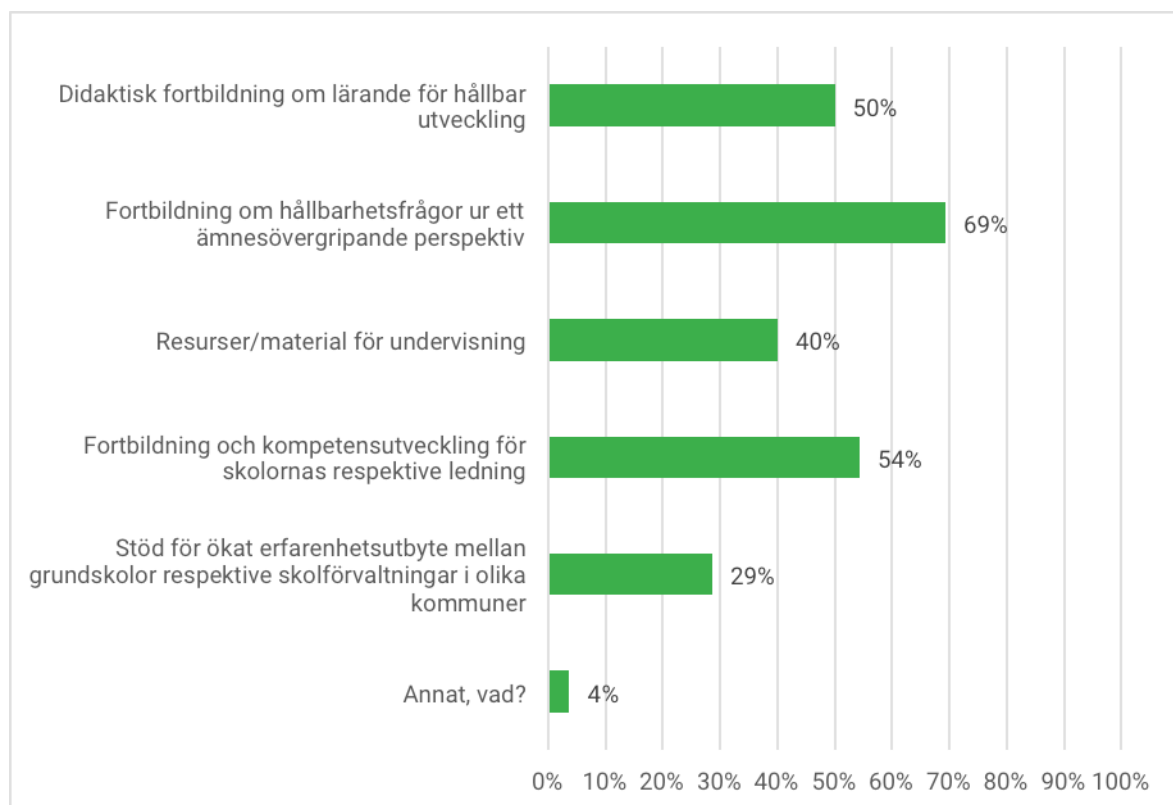
Samverkan inom den kommunala organisationen – sammanfattning

- Nästan sex av tio (58 procent) av kommunerna svarar att andra delar av den kommunala organisationen är involverad i arbetet med hållbar utveckling i skolan. Vilka delar av den kommunala organisationen som är involverade varierar mellan kommunerna.

3.6 Stödbehov

I enkäten ställdes frågan om vilken typ av stöd som är mest relevant för att utveckla kommunens arbete med hållbar utveckling i grundskolan.²⁴ Fortbildning om hållbarhetsfrågor ur ett ämnesövergripande perspektiv är den faktor som efterfrågas i störst utsträckning, nästan sju av tio kommuner anger att denna typ av stöd är mest relevant (69 procent). Även andra typer av fortbildning bedöms vara relevant då didaktisk fortbildning om LHU samt fortbildning och kompetensutveckling för skolornas respektive ledning efterfrågas av runt 50 procent av kommunerna.

Fråga 12. Vilken typ av stöd bedömer du är mest relevant för att utveckla ert arbete med hållbar utveckling i grundskolan? Flera svarsalternativ är möjliga. N=140

En något mindre andel av kommunerna anger att resurser/material för undervisning respektive stöd för ökat erfarenhetsutbyte mellan grundskolor respektive skolförvaltningar i olika kommuner är mest relevant för att utveckla arbetet med hållbar utveckling (40 respektive 29 procent).

De som svarat att andra typer av stöd är mest relevant (4 procent) anger bland annat tydliga direktiv och krav på skolorna samt efterfrågar internationella utbytesprojekt med teman kring hållbarhet.

Stödbehov – sammanfattning

- Kommunerna efterfrågar i första hand fortbildning om hållbarhetsfrågor ur ett ämnesövergripande perspektiv vad gäller stöd för att utveckla kommunens arbete med hållbar utveckling. Även didaktisk fortbildning om LHU samt fortbildning och kompetensutveckling för skolornas respektive ledning efterfrågas av runt hälften av kommunerna.

²⁴ Frågan ställdes inte 2013. Vem som ska stå för stödet specificeras inte i frågan. Det skulle kunna handla om statligt stöd men även stöd från andra aktörer i enlighet med listan i avsnitt 2.4.

4 Analys och slutsatser

Sammanfattningsvis visar enkäten en bild av att några kommuner har kommit långt i arbetet med LHU men att det totalt sett görs för lite:

En stor andel av kommunerna saknar mål och strategier eller motsvarande för hur arbetet med hållbar utveckling i skolorna ska bedrivas. Undersökningen visar även att andelen kommuner som har mål och strategier eller motsvarande har minskat något sedan 2013. Exakt vad denna siffra visar behöver analyseras ytterligare.

- En majoritet av kommunerna avsätter inte särskilda medel för kompetensutveckling i LHU för grundskolans lärare. Läget är näst intill oförändrat sedan 2013.
- 37 procent av kommunerna bedömer att kommunen ger tillräckligt stöd till grundskolorna i deras arbete med hållbar utveckling. Detta är en mindre andel än 2013 då 47 procent angav att kommunerna ger tillräckligt stöd till grundskolorna. Det stöd som kommunen skulle behöva ge grundskolorna i deras arbete med hållbar utveckling anges framförallt vara stöd till grundskolornas kompetensutveckling, tydligare riktlinjer och uppföljning.
- Runt fyra av tio av kommunerna arbetar i dagsläget med att främja grundskolornas genomförande av studiebesök och platsbaserat lärande som ett led i arbetet med hållbar utveckling i skolan.
- 35 procent av kommunerna har planerat eller påbörjat att utveckla arbetet med att stödja grundskolorna i deras arbete med hållbar utveckling i samband med antagandet av de nya globala målen för hållbar utveckling.
- Kommunerna anser att engagerade lärare och tydligt ledarskap från rektor är viktigast för att målen i Lgr11 om hållbar utveckling ska uppnås.
- En majoritet av kommunerna anser att de statliga styrdokumenterna är tillräckligt tydliga vad gäller mål om hållbar utveckling. Samtidigt anser endast 27 procent att staten ger tillräckligt stöd för att grundskolorna ska kunna uppfylla styrdokumenterna om hållbar utveckling.
- Nästan sex av tio (58 procent) av kommunerna svarar att andra delar av den kommunala organisationen är involverad i arbetet med hållbar utveckling i skolan. Vilka delar av den kommunala organisationen som är involverade varierar mellan kommuner.
- Kommunerna efterfrågar i första hand fortbildning om hållbarhetsfrågor ur ett ämnesövergripande perspektiv vad gäller stöd för att utveckla kommunens arbete med hållbar utveckling. Även didaktisk fortbildning om LHU samt fortbildning och kompetensutveckling för skolornas respektive ledning efterfrågas av runt hälften av kommunerna.

Tillräckligt tydliga styrdokument men ett helhetsgrepp kring det statliga stödet behövs

När ny skollag och läroplan för grundskolan infördes 2011 fick LHU en mer framträdande roll. LHU finns med som en viktig del i stort sett i alla ämnen. Enkätundersökningen 2013 visade att inriktningen på de nationella styrdokumenterna kring LHU var tydlig men att staten inte gav tillräckligt stöd till skolorna för att de skulle kunna uppfylla målen i LHU. Föreliggande undersökning visar en liknande bild. En majoritet av kommunerna anser att de statliga styrdokumenterna är tillräckligt tydliga vad gäller mål om hållbar utveckling. Samtidigt anser endast 27 procent av kommunerna att staten ger tillräckligt stöd för att grundskolorna ska kunna uppfylla styrdokumenterna om hållbar utveckling. De statliga insatser som enligt enkäten efterfrågas av kommunerna är framförallt riktade statsbidrag, kompetensutveckling och tydliga direktiv.

Statlig styrning brukar delas in i kategorierna regelstyrning, finansiell styrning och annan styrning (exempelvis information, kunskap eller rådgivning).²⁵ Enkätresultaten visar med tillämpning av dessa begrepp sammanfattningsvis att en utvecklad finansiell styrning och andra typer av styrning efterfrågas av kommunerna. Den statliga styrningen av skolan har på senare år ökat bl.a. genom fler riktade statsbidrag och insatser från Skolverket, genom att Skolverket och Skolinspektionen blivit mer aktivt styrande och genom att styrningen har blivit mer detaljerad.²⁶ Denna utveckling är ifrågasatt av bl.a. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) som menar att "...statens detaljstyrning av skolan och över 60 riktade statsbidrag hämmar det lokala utvecklingsarbetet".²⁷ SKL:s position är också att det statliga stödet ska styras av vad skolor och kommuner efterfrågar.²⁸

Kommunernas behov av stöd för att grundskolorna ska kunna uppfylla styrdokumenterna om hållbar utveckling bör uppmärksammas och utredas vidare. Syftet med en sådan genomlysning skulle vara att säkerställa att stödet är efterfrågestyrt och resultatutriktat. Den bör matchas mot övrigt nationellt utvecklingsarbete kring LHU som pågår eller ska initieras, inte minst det arbete som föreslås i rekommendationerna i Agenda 2030-delegationens delredovisning där flera förslag ligger i linje med de behov som presenteras i enkätundersökningen.²⁹

Exempelvis föreslår delegationen att regeringen uppdrar åt Skolverket³⁰ kartlägga vad befintlig utbildning för hållbar utveckling innehåller och hur det tillämpas i förskolor, grundskolor och gymnasieskolor. Vidare föreslår delegationen att Skolverket tar fram ett förslag till innehåll, genomförande och finansiering av kompetenshöjande åtgärder för pedagoger och skollära utifrån Agenda 2030. Delegationen föreslår vidare att regeringen utifrån förslaget ska avsätta medel och ge Skolverket i uppdrag att genomföra kompetenshöjande åtgärder om Agenda 2030 i förskolor, grundskolor, gymnasieskolor samt lärarutbildningar i Sverige.³¹ Det är viktigt att utgå från undermål 4.7 i detta arbete.

---

²⁵ Statskontoret 2016:24. Statens styrning av kommunerna.

²⁶ Samma som ovan.

²⁷ SKL:s hemsida: [Fördelarna med kommunal skola](#).

²⁸ Samma som ovan.

²⁹ Värt att notera är att delbetänkandet menar att befintliga styrdokument behöver revideras för att förtydliga hur de olika dimensionerna av hållbar utveckling ingår och ska integreras och att de tar sin utgångspunkt i Agenda 2030. Detta har inte framgått i enkätundersökningen som visade att styrdokumenterna generellt uppfattades som tydliga.

³⁰ I samverkan med berörda myndigheter, kommuner, SKL, fackliga organisationer och Swedesd.

³¹ SOU Fi2016:01. I riktning mot en hållbar välfärd, Agenda 2030-delegationens nulägesbeskrivning och förslag till handlingsplan för genomförandet av Agenda 2030 för hållbar utveckling.

Kommunerna ger fortfarande grundskolorna otillräckliga förutsättningar för att arbeta med hållbar utveckling

Det är kommunerna, eller i förekommande fall friskolornas huvudmän, som är ansvariga för skolans verksamhet. Avgörande för styrning av kommunal verksamhet är att mål fastställs, tillräckliga resurser tillförs samt att resultaten följs upp. Utan ett sådant tillvägagångssätt kommer elevernas möjligheter att tillgodogöra sig kunskaper om hållbar utveckling avgöras av vilka lärare eller rektorer de har. Enkäten 2013 visade att förutsättningarna skiljer sig mycket åt mellan kommuner. Enkäten 2017 visar fortsatt att förutsättningarna skiljer sig åt mellan kommuner och att utvecklingen inte har tagit något ordentligt kliv framåt.

Avsaknaden av mål och strategier eller motsvarande för hur arbete med hållbar utveckling i skolorna ska bedrivas i en stor andel av kommunerna är särskilt anmärkningsvärd. Utan planering är det svårt att genomföra ett resultatriktat och långsiktigt arbete. Även den relativt låga andel kommuner som bedömer att de ger tillräckligt stöd till grundskolorna [HL1] i deras arbete med hållbar utveckling är oroande. Utan ett strukturerat stöd blir måluppfyllelse i Lgr11 om hållbar utveckling avhängigt faktorer såsom engagerade lärare och tydligt ledarskap från rektor (faktorer som i enkäten också lyfts fram som viktiga).

Det stöd som kommunen skulle behöva ge grundskolorna i deras arbete med hållbar utveckling anges framför allt vara stöd till grundskolornas kompetensutveckling, tydligare riktlinjer och uppföljning. På ett övergripande plan så efterfrågar kommunerna också fortbildning om hållbarhetsfrågor ur ett ämnesövergripande perspektiv vad gäller stöd för att utveckla kommunens arbete med hållbar utveckling. Även didaktisk fortbildning om LHU samt fortbildning och kompetensutveckling för skolornas respektive ledning efterfrågas.

Detta stöd skulle, beroende på utformning och implementering, kunna matchas mot ett utvecklat statligt stöd och rekommendationerna i Agenda 2030-delegationens delredovisning enligt resonemanget i föregående avsnitt. Samtidigt är det viktigt att kommunerna i egenskap av ansvariga för skolans verksamhet tar ansvar för grundskolornas förutsättningar att uppfylla målen i läroplanen och aktuell lagstiftning. De kommuner som ännu inte har planerat eller påbörjat att utveckla arbetet med att stödja grundskolorna i deras arbete med hållbar utveckling i samband med antagandet av de nya globala målen för hållbar utveckling har en särskilt betydande arbetsuppgift framför sig.

Samverkan och positiva exempel

Även om enkäten ger en bild av att arbetet med LHU i Sveriges kommuner inte har utvecklats i positiv riktning sedan 2013 finns det flera positiva aspekter av undersökningen att lyfta fram. Inte minst i kommentarerna till enkäten framkommer en lång rad intressanta initiativ.

Nästan sex av tio (58 procent) av kommunerna svarar att andra delar av den kommunala organisationen är involverad i arbetet med hållbar utveckling i skolan. Exakt hur samverkan ser ut varierar men LHU är i många fall bredare än ett internt arbete inom fackförvaltning med inriktning mot utbildning. Enkäten visar vidare att samverkan och nätverksbaserade arbetssätt förekommer både med externa aktörer och internt i kommunen i samband med insatser för främjande av studiebesök och platsbaserat lärande.

Det finns också flera positiva exempel på hur kommuner förhåller sig till arbetet med LHU som framgått genom de kommentarer som redovisats löpande i rapporten, från målformulering till utveckling av arbetssätt.

Det första exemplet gäller målformulering och/eller satsningar för arbetet med hållbar utveckling i grundskolan:

"Nämnden har prioriterat ett läroplansmål med koppling till LHU som alla enheter ska redovisa sitt arbete gentemot."

Det andra exemplet visar på hur grundskolan kan arbeta för att säkerställa att alla studerande får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling:

"Vi har skapat ett fortbildningsprogram för lärare som pågår under tre år med en till två utbildningsdagar per termin. Lärarna har till uppgift i sin praktik genomföra undervisning och lärande för att stärka eleverns kompetenser och förmågor gällande en hållbar utveckling. Det innebär att det pågår massor av arbete kopplat till globala målen på kommunens skolor."

Det tredje exemplet gäller hur kommunen planerat eller påbörjat att utveckla sitt arbete med att stödja grundskolorna i deras arbete med hållbar utveckling i samband med antagandet av de nya globala målen för hållbar utveckling.

"En kommunövergripande process har påbörjats som innebär hållbar utbildning 1–20 år. Final på årets hållbarhetsarbeten sker under kommunens Earth week."

"För mig är hållbar utveckling hur vi vill att världen ska se ut idag och imorgon. Det handlar om människor, vår planet och hur vi konsumerar. Lärande för hållbar utveckling är hur det landar i klassrummet, vad för typ av pedagogik som krävs. Det är inte ett enskilt ämne, det är inte en enskild temadag som går att bocka av. Det är ett förhållningssätt som ska genomsyra hela skolan".

Mathias Demetriades, Den globala skolan, Universitets- och högskolerådet

Naturskyddsföreningens förslag

För att stärka arbetet med hållbar utveckling i skolan föreslår Naturskyddsföreningen att:

- Regeringen följer rekommendationerna i Universitetskanslersämbetets utvärdering av lärosätenas arbete med att främja hållbar utveckling.³² En viktig rekommendation är att högskoleförordningen ändras så att det blir tydligare att alla studenter inom lärarutbildningarna bör få de kunskaper om och praktiska färdigheter i LHU som behövs för att främja en hållbar utveckling i linje med det globala delmålet 4.7 i Agenda 2030.
- Skolverket får i uppdrag att göra en genomlysning av arbetet med lärande för hållbar utveckling i landets skolor. Syftet med en sådan genomlysning är att säkerställa att Skolverkets stödinsatser motsvarar identifierade behov och utmaningar. Genomlysningen bör matchas mot övrigt nationellt utvecklingsarbete kring LHU som pågår eller ska initieras, särskilt det arbete som föreslås i rekommendationerna i Agenda 2030-delegationens delredovisning.
- Skolinspektionen får i uppdrag att särskilt granska arbetet med LHU i landets skolor samt att ta fram verktyg för kontinuerlig redovisning av arbetet med kvalitetssäkring som inkluderar LHU. Ansvarsutkrävande genom stärkande av Skolinspektionens roll, exempelvis genom att de skulle kunna var mer utvecklingsfrämjande, är en faktor som rekommenderas i OECD:s granskning från 2015 av den svenska grundskolan.³³ En utvärdering skulle kunna göras tematisk på ett urval skolor i syfte att utveckla metoder för granskning av skolornas arbete med LHU. Tillvägagångssättet kan hämtas från Universitetskanslerämbetets (UKÄ) nyligen genomförda granskning av universitets- och högskolors arbete med att främja hållbar utveckling.³⁴
- Kommunerna (och i förekommande fall enskilda huvudmän) påbörjar eller fortsätter implementeringsarbetet med LHU för att ge skolor likvärdiga förutsättningar att uppfylla skollagstiftning och läroplansmål kring hållbar utveckling.
- Kommunerna inom ramen för det folkbildningsuppdrag som följer med Agenda 2030 tillhandahåller resurser och stöd för skolor för att uppfylla det globala delmålet 4.7 som handlar om utbildningens roll för en hållbar utveckling.

Vi rekommenderar kommunerna att ta del av skolmaterial och lärarfortbildningar från centrala LHU-aktörer, erfarenheter och rapporter från kommuner som har kommit långt i sitt strategiska arbete med LHU och Skolverkets nya LHU-modul som är tillgänglig från och med vårterminen 2018. Läs mer på naturskyddsforeningen.se/lhu.

---

³² Regeringsuppdrag att utvärdera samtliga 47 svenska lärosäten och hur de främjar en hållbar utveckling enligt Högskolelagen 2006: UKÄ 2017. Universitets och högskolors arbete med att främja en hållbar utveckling, En tematisk utvärdering, del 1

³³ OECD 2015. Improving Schools in Sweden: An OECD Perspective.

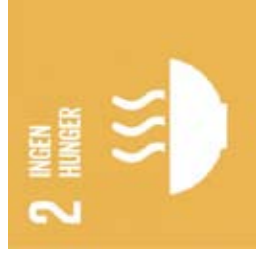
³⁴ UKÄ:s hemsida: Tematiska utvärderingar, Hållbar utveckling.

FN:s globala mål för hållbar utveckling

Ingen fattigdom

Mål 1 är att avskaffa all form av fattigdom överallt.

Ingen hunger

Mål 2 är att avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning, uppnå en bättre kosthållning och främja ett hållbart jordbruk.

Hälsa och välbefinnande

Mål 3 är att säkerställa att alla kan leva ett hälsosamt liv och verka för alla människors välbefinnande i alla åldrar.

God utbildning för alla

Mål 4 är att säkerställa en inkluderande och jämlik utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.

Jämställdhet

Mål 5 är att uppnå jämställdhet, och alla kvinnors och flickors egenmakt.

Rent vatten och sanitet

Mål 6 är att säkerställa tillgång till och hållbar vatten- och sanitetsförvaltning för alla.

Hållbar energi för alla

Mål 7 är att säkerställa att alla har tillgång till tillförlitlig, hållbar och modern energi till en överkomlig kostnad.

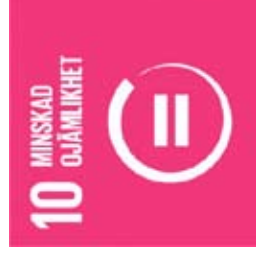
Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt

Mål 8 är att verka för en inkluderande och långsiktigt hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla.

Hållbar industri, innovationer och infrastruktur

Mål 9 är att bygga upp en motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering och främja innovation.

Minskad ojämlikhet

Mål 10 är att minska ojämlikheten inom och mellan länder.

Hållbara städer och samhällen

Mål 11 är att städer och bosättningar ska vara inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara.

Hållbar konsumtion och produktion

Mål 12 är att främja hållbara konsumtions- och produktionsmönster.

Bekämpa klimatförändringen

Mål 13 är att vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser.

Hav och marina resurser

Mål 14 är att bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt i syfte att uppnå en hållbar utveckling.

Ekosystem och biologisk mångfald

Mål 15 är att skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstörelsen samt hejda förlusten av biologisk mångfald.

Fredliga och inkluderande samhällen

Mål 16 är att främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, se till att alla har tillgång till rättvisa samt bygga upp effektiva och ansvarsskyldiga och inkluderande institutioner på alla nivåer.

Genomförande och globalt partnerskap

Mål 17 är att stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling.

GLOBALA MÅLEN
för hållbar utveckling

Läs mer om Globala målen på

globalamalen.se

Rapporten är framtagen inom Naturskyddsföreningens skolprogram
Energifallets högstadiespecial med finansiering av Ikea.
Arbetet har skett i samarbete med Swedesd (Uppsala Universitet).

Naturskyddsföreningen